

Przedmowa

Prawo rodzinne to gałąź prawa regulująca stosunki społeczne nawiązywane dla zaspokojenia intymnych i osobistych potrzeb każdego człowieka w celu przekazywania życia, wychowania dzieci i realizacji osobistego szczęścia. Jest to dziedzina prawa o prastarym rodowodzie, której reguły tworzyły się i pozostawały w ścisłym związku z przekonaniami religijnymi, moralnością i obyczajowością ludzi. Z prawem rodzinnym łączy się prawo spadkowe normujące zasady następstwa prawnego w odniesieniu do majątku osób zmarłych. Prawo to było pierwotnie częścią prawa rodzinnego, które w swej najdawniejszej postaci traktowało majątek użytkowany przez poszczególne osoby jako własność rodzinną lub rodową. W miarę rozwoju własności indywidualnej prawo spadkowe wyodrębniło się w osobny dział prawa cywilnego. W dalszym ciągu jednak więzi rodzinne stanowią główną podstawę dla regulowanych jego przepisami zasad dziedziczenia. Dziejom prawa rodzinnego i spadkowego poświęcona została ogólnopolska konferencja na temat „Prawo blisko człowieka – z dziejów prawa rodzinnego i spadkowego”, zorganizowana przez Towarzystwo Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w dniach 7 i 8 marca 2007 r. w Krakowie. Owocem tej konferencji jest niniejszy zbiór opracowań ukazujących wybrane instytucje prawa rodzinnego i spadkowego w szerokiej panoramie czasowej i geograficznej – od antycznego Rzymu po czasy Polski Ludowej. Publikowane prace uwidaczniają przemiany zachodzące w stosunkach rodzinnych, których odbiciem były prawa rodzinne i spadkowe, a zarazem unaocniają trwałość wielu ich instytucji i rozwiązań prawnych. Opieka, kuratela czy testament w swym dzisiejszym kształcie prawnym są podobne do swoich pierwowzorów występujących przed wiekami. Niemniej prawa rodzinne i spadkowe, analogicznie jak inne działy prawa, podlegają zmianom. Ich przyczyną nie jest sam rozwój technologiczny, lecz przemiany ludzkiej świadomości, moralności i obyczajowości. Doświadczenie historyczne pokazuje, że zmiany i nowości w tych działach prawa winny być wprowadzane ze szczególną ostrożnością. Wszelkie interwencje ustawodawcze w dziedzinach prawa, które dotyczą sfer osobistych człowieka, mogą być podejmowane tylko w obliczu rzeczywistej konieczności. Na łamach przedstawianego tomu publikują swoje prace autorzy reprezentujący młodsze pokolenie badaczy historyków prawa i historyków z polskich ośrodków uniwersyteckich: Białegostoku, Krakowa, Torunia i Warszawy. Dla niektórych z nich jest to zapewne pierwsza próba zaprezentowania wyników własnych badań. Są wśród nich także osoby znane z wcześniej opublikowanych prac. Różnorodność tematyczna zawartych w tym tomie opracowań pozwala mieć nadzieję, że

przyciągnie on zainteresowanie szerokiego grona czytelników, budząc refleksje nad stałością ludzkiej natury w zmiennych warunkach ludzkiego bytowania.

prof. dr hab. Wacław Uruszczak
Kraków, w październiku 2007 r.